בעזהשי"ת

**והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה (פו א).**

דקדקו המפרשים דהי' סגי באומרו כי תבוא אל הארץ וגו' ומהו לשון והיה.

ב) **החיד"א ז"ל** בספרו ראש דוד הקשה על לשון הפסוק שאמר 'נותן לך נחלה' דהוי תרתי דסתרי, דאי הוי מתנה אינו ירושה, וצ"ב.

ג) **בספרי איתא, עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ**, וצ"ב.

והנה מרן רבינו זלה"ה **בדברי יואל** כתב לפרש עפי"מ דאיתא בגמרא (ברכות ח.) אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה (דברים יא) כתיב, אבל בחוץ לארץ לא, כיון דאמרו ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו, ומפרש המהרש"א ז"ל בחדושי אגדות דכיון דאמרו (מגילה כט.) שעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שיקבעו בארץ ישראל, א"כ יש להם כבר עכשיו קדושת אר"י על שם העתיד, ומכיון דמקדמי ומחשכי לבי מדרשא שפיר נקרא על האדמה, וראוי שיתקיים בהם ברכת למען ירבו ימיכם, עכדה"ק. ומבואר מדבריו שיש גם עכשיו קדושת א"י בבתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ.

ונמצא לפי"ז שיש חלק אר"י שהובטחה לאבותינו והיא ירושה לנו מאבותינו, אמנם יש עוד חלק א"י מה שניתוסף אח"כ ע"י קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות שבכל העולם כולו, ולפי"ז יש ליישב קושיא הנ"ל, כי הלא אם הוא נחלה אינו מתנה, ולפי הנ"ל יובן כי שמלבד חלק א"י שקבלנו בירושה מאבותינו, עוד יש חלק שהוא בבחינת מתנה, והיינו הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל, שהמה מתוספים על הנחלה של א"י.

ומבואר בספרים (עיין תורת משה (אלשיך) פ' זו ד"ה אך הנה ידוע, ובכלי יקר ד"ה והי' כי תבוא) כי עיקר טעם מצות הביכורים הוא כדי להראות ההכנעה וההשתעבדות אליו ית"ש, להראות שהכל שלו ולא בחרבם ירשו ארץ ולא שלהם היא, אלא מאת ה' היתה הארץ הזאת למנה, ולא יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה, לכן צוה ה' ליקח מראשית כל פרי האדמה, ולהביאו בית ה', לומר כי א"א לירש את הארץ מעצמם אלא כאשר חפץ ה' ליתנה לישראל, עיי"ש.

ולפי"ז יונעם היטב, כי אילו יצוייר לחשוב ח"ו שירושת הארץ הוא ע"י כוחי ועוצם ידי ח"ו, ואינו תלוי בעבודת ה' ובהכנעה אליו ית"ש, א"כ האיך אפשר לומר שעתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות לקבוע בא"י, כי איזה שייכות יש למקומות התורה הללו עם א"י שילכו ויקבעו שמה, אמנם אחר שע"י מצות ביכורים מתברר שהכל הוא מתנת אלקים וכל ירושת הארץ תלוי בעבודתו ית"ש, שפיר מובן שיש לומר כי בתי כנסיות ומדרשות יש להם דין אר"י ממש.

ובזה מבאר רבינו ז"ל מש"כ והיה כי תבוא וגו', כי אם יקיימו מצות ביכורים בבואם לארץ ישראל, אזי יזכו לקבל תוספות הארץ במתנה, והיינו הבתי כנסיות ובתי מדרשות שעוסקים בהם בתורה יתוספו ויעלו לארץ, ויהי' להם לנחלה בלי מצרים, עכתו"ד רביה"ק זלה"ה **עיי"ש דבריו באריכות ותמצא נחת.**

**ונראה** לומר באופן אחר קצת, דהנה כתיב (ויקרא יח כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה וגו', כי ארץ ישראל אינו סובל עוברי עבירה, וכדאיתא במכילתא (פ' בשלח) אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה, אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן, מוכח כי כדי לזכות לשבת בארץ צריכים להיות ישראל מושלמים בתורה ועי"ז יוכלו להתקיים בארץ.

ולפי"ז יבוא על נכון ביאור הכתוב, **והיה**, אין והי' אלא לשון שמחה, ואין שמחה להקב"ה כמו בזמן שישראל עוסקים בתורה, **כי תבוא אל הארץ**, היינו שיבואו בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בהן בתורה ובעבודה, והיינו ביאת הארץ, כי עתידין בתי מדרשות לקבוע בארץ ישראל, עי"ז יזכו לביאה שניה, היינו לרשת את הארץ ממש שהיא ירושה לנו מאבותינו, וזהו **אשר ה' אלקיך נותן לך**, במתנה היינו בתי מדרשות, **נחלה**, בזה יזכו לנחלת ה'.

ובזה יובן **דברי הספרי, עשה מצוה האמורה בענין**, כלומר שיקיימו מצות לימוד התורה בבתי מדרשות בזמן הגלות, **שבשכרה תכנס לארץ**, במהרה בימינו.

❖ ❖ ❖

**ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך וגו' (כו יא).**

**במדרש** (ילקוט רמז תתצ"ב) 'ושמחת בכל הטוב', **אין 'טוב' אלא תורה, דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם', לפיכך משה מזהיר את ישראל 'עשר תעשר'**, וצ"ב.

ויש לומר בהקדם מה שכתב בספה"ק **סידורו של שבת** (ח"ב דרוש ד' פ"א - ובבאר מים חיים פ' תשא דרוש א' באריכות) **בביאור** מה שדרשו חז"ל (ויק"ר כז ב') **בפסוק** (איוב מ"א ג') **מי הקדמני ואשלם**, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג וכו' ע"כ, ולכאורה יפלא דבריהם הלא ידוע שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו כמאמר רז"ל (ע"ז ג' ע"א), ומה יש לו לעשות האם יעשה לו מזוזה בלא בית או מעקה בלא גג, וביאור שם כי האדם שכל מגמתו לקיים מצות בוראו ותמיד עומד ומצפה מתי יבוא לידי ואקימנו, האדם הזה כשבונה בית בתחילת הבנין אזי כל מחשבתו שיוכל לזכות על ידי הבית הזה לקיים מצות מזוזה ומצות מעקה וכדומה וכן מצות הכנסת אורחים וכו', ולכן שפיר מגיע לו שכרו על המצוה שעשה, ורז"ל אמרו מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, כלומר אחר שנתתי לו כבר הבית ובהשלמת בנינו עולה במחשבתו לעשות לי מזוזה לטפל ולערי בעלמא, וכל עיקר הטרחא והוצאותיו ויגיעותיו להנאתו וחפצו חפצי הגוף, וא"כ אם בשביל הנאה קלה כזו מהבלי העולם עשית ויגעת עצמך בכל הטרחא והוצאה הזאת בבנין כל הבית וכדומה מעשיית עוה"ז, מה שכר יגיע לך בעד עשיית המזוזה שהטרחא וההוצאה קטנ' וקלה למאוד, וזהו **'מי הקדימני'** שהקדים במחשבתו לבנות כדי לקיים מצות בוראו אזי **'ואשלם'** לו שכרו משלם המגיע לו מצד הדין, עכתודה"ק.

ובזה מפרש **בייטב לב** (ריש פ' בראשית) בראשית, כלומר בשביל ראשית, היינו מי שמקדים לקיים המצוה במחשבה בראשית המעשה, ברא אלקים, כי הוא יכול להתקיים על פי הדין, והטעם אמר הכתוב, את השמים ואת הארץ, כי הקדים דבר השמימי לדבר הארצי, אך ראה שאין העולם מתקיים, כי בני עלי' המה מועטים, לכן שיתף הקב"ה מדת הרחמים למדת הדין, והיינו דכתיב ביום עשות 'ה' אלקים', הקדים רחמים לדין, בשביל, ארץ ושמים, אותם המקדימים דברים הארציים לדברים השמימים. עכ"ד הנחמדים.

ולפי"ז יש לפרש מה דאיתא, בראשית, בשביל תורה ובשביל ישראל שנקראו ראשית, שאם האדם לומד תורה לשמה, והיינו על מנת לעשות ולקיים, אם כן מקדים מחשבה למעשה, שיוכל לקיים כל מצוות התורה, ועי"ז זוכה לכל טוב העולם הזה על פי דין, וזהו בשביל תורה ובשביל ישראל, כי ע"י התורה שפיר נברא העולם בשבילו על פי דין.

ובזה יובן המדרש, **ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה**, אם זוכה האדם ללמוד תורה מקודם ועי"ז מקדים במחשבתו שיקיים מצות ה' הבא לידו, לפיכך משה מזהיר את ישראל 'עשר תעשר', כלומר שיוכל לקיים שפיר מצות מעשר, כי בלא"ה אין הנכסים שלו על פי דין אלא מחסד ה', אמנם אם מקדים במחשבתו לקיים המצוות בממונו, שפיר הוה התבואה שלו על פי דין, ויכול לקיים מה שנאמר עשר תעשר את כל תבואת 'זרעך'.

ובזה יובן מהו הווידוי שאומר, **שמעתי לקול ה' אלקי עשיתי ככל אשר צויתני**, כי לכאורה סתם 'ודוי' משמע שמתוודה על מה שלא עשה כהוגן, והכא בפשטות הרי הוא אומר כי עשה הכל כדבעי 'עשיתי ככל אשר צויתני', ולפי דברינו י"ל כי מתוודה שעשה רק ככל אשר צויתני, היינו בשעה שהי' כבר מחיוב בדבר, ולא קודם שהגיע לידו מעשה המצוה, ועל זה שפיר בעי להתוודות, ולכן מתפלל **השקיפה ממעון קדשך מן השמים**, ואומרו בלשון תחנונים כי אין בכה"ג אין מגיע לו שכרו מן הדין רק מצד מדת החסד שהקב"ה עושה עמנו להשפיע לנו מטובו תמיד.